

УДК 821.161.2:82 – 31

ОСОБЛИВОСТІ ХАРАКТЕРОТВОРЕННЯ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У РОМАНІ І. ЛЕ «ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ»

Шульга О.О., асистент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

volena.t@meta.ua

У статті проаналізовано художні образи матері та дружин Б. Хмельницького, з'ясовано відповідність історичній правді зображення родинних стосунків гетьмана, поданих І. Ле в історичному романі «Хмельницький». У порівняльному аспекті розглянуто образ Гелени Чаплінської згідно з історичними даними, легендами та літературними образами цієї жінки в інших художніх творах. Простежено принцип національної ендогамії в історичних творах про Козаччину на прикладі долі туркені-невільниці Закіри.

Ключові слова: художній домисел, художній вимисел, історична правда, образ, портрет, характер, національна ендогамія.

ОСОБЕННОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ ЖЕНСКИХ ХАРАКТЕРОВ В РОМАНЕ И. ЛЕ «ХМЕЛЬНИЦКИЙ»

Шульга Е.А.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

В статье проанализированы художественные образы матери и жен Б. Хмельницкого, выяснено соответствие исторической правде изображения семейных отношений гетмана, данных И. Ле в историческом романе «Хмельницкий». В сравнительном аспекте рассмотрен образ Гелены Чаплинской согласно историческим данным, легендам и литературным образам этой женщины в других художественных произведениях. Прослежен принцип национальной эндогамии в исторических произведениях о Казатчине на примере судьбы турчанки-невольницы Закиры.

Ключевые слова: художественный домysel, художественный вымысел историческая правда, образ, портрет, характер, национальная эндогамия.

FEATURES OF THE FEMALE CHARACTERS CREATION IN THE NOVEL «KHMELNYTSKY» BY I. LE

Shulga O.O.

Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

In the article is analyzed the artistic images of the figures B. Khmelnytsky's mother and wives, represented by I. Le in the historical novel «Khmelnytsky». It was found matching the historical truth of the relationship hetman shown I. Le in the historical novel «Khmelnytsky». In comparative perspective image of Helena Chaplynska considered according to historical data, legends and literary images of the women in other works of art.

The image Motrona, Bohdan's mother, combines all the qualities guardian, protector of his family, because in this way I. Le embodied the image of the mother-keepers Ukrainian people. After all, in addition to comprehensive maternal love, a prominent place in the character takes Motrona national component, it preserves historical memory, keep the faith, respected spiritual and national values, it teaches children a sense of patriotism and pride for his people and his family.

Images wives Hetman I. Le surface depicts women present in the product, but not a complete image, in the image of their missing psychological analysis, not disclosed their characters in action, actions, behavior, not the direct author presents characteristics. Tale of them is limited to brief portrait features and a description of specific actions generally available in the book only mentions of their presence (images Hetman's wives Anna Somko and Anna Zolotarenko). The character image Helena Chaplynska marked a significant share of fiction that does not meet this historic figure of this woman. In the creation of the image of wife-maid Zakira author paid much attention to the psychological analysis of the nature of women, the interpretation of the story line corresponds to the traditional model (tragic) marriage between people of different nations in the literature of Ukrainian Cossack period.

Key words: artistic conjecture, historical true, portrait, image, character.

В українській літературі широко репрезентована доба Козаччини. Значну увагу вітчизняних письменників привернула постать Б. Хмельницького, адже завдяки йому

вперше з часу розпаду Київської Русі постала Українська держава – Гетьманщина. Окрім військового і політичного хисту, який гетьман продемонстрував у роки Національно-визвольної війни, письменники намагалися відтворити особисте життя Б. Хмельницького. Відомо, що гетьман мав три дружини – Ганну Сомко, Гелену (Мотрону) Чаплинську та Ганну Золотаренко. У літописах і свідченнях іноземних послів про цих жінок зовсім мало достовірної інформації, історичні факти губляться в значній кількості легенд і домислів, пов'язаних зі стратою Гелени Чаплинської. Тому кожен автор, змальовуючи взаємини Б. Хмельницького з дружинами, а особливо з Геленою Чаплинською, подає своє бачення їхніх стосунків. Літературні образи однієї і тієї ж історичної постаті кожної з дружин гетьмана дуже відрізняються, оскільки письменники вільно використовують художній вимисел і домисел під час характеротворення героїнь.

Актуальність статті мотивується відсутністю ґрунтовних праць, спрямованих на дослідження особливостей зображення жіночих образів у романі І. Ле «Хмельницький». Літературознавці Л. Даниленко, С. Калюжко, В. Марко, О. Пискун, В. Пришляк, О. Стадніченко зосереджували увагу на постаті гетьмана та художніх образах козаків, жіночі образи розглядалися науковцями побіжно. Також актуальність дослідження мотивується використанням гендерного підходу, який активно впроваджується в сучасному літературознавстві, оскільки дає змогу переосмислити роль і місце жіночих образів у творі, вплив жінки на долю героїв.

Метою цього дослідження є з'ясування особливостей характеротворення образів матері Б. Хмельницького та його дружин (Ганни Сомко, Гелени Чаплинської, Ганни Золотаренко) в історичному романі І. Ле «Хмельницький», простежити долю бранки в історичних творах про Козаччину на прикладі образу туркені-невільниці Закіри, що стала дружиною О. Нечая.

Трилогію «Хмельницький» І. Ле писав майже 20 років, три книги вийшли друком протягом 1957–1965 рр. За цей роман письменник отримав Державну премію УРСР ім. Шевченка. У Радянській Україні письменник І. Ле був відомим і успішним, бо писав те, що було вигідно для партійних чиновників. О. Гунько називає його «антиукраїнським письменником», В. Голобородько зазначає: «В історичних романах Іван Ле висловлював ненависть до всього польського й національного, прославляв велику дружбу українців і росіян. Композиційно його романи слабкі. Історичної цінності не мають: фактичний матеріал переплутаний, нема об'єктивності» [1]. Тим не менш роман «Хмельницький» І. Ле заслуговує на увагу дослідників. Цікавим є бачення І. Ле жіночої ролі у формуванні світогляду гетьмана, образи дружин Б. Хмельницького також свідчать про своєрідність та оригінальність авторського погляду на події давнини.

І. Ле в романі «Хмельницький» приділив належну увагу образу матері майбутнього гетьмана. Вона для Богдана була берегинєю, захисницею, осередком любові, турботи, мудрості. Прикметним є той факт, що з усіх письменників, хто змалював життя Б. Хмельницького, жоден так детально не зупинявся на образі цієї жінки і її впливові на формуванні світогляду сина. І. Ле відзначив, що саме мати прищепила Богданові любов і пошану до козацького роду, національної історії. Вона бачила в малому синові не майбутнього урядовця, як того хотів батько, а козацького сотника. Саме її оповіді про відважного Наливайка стали для хлопця джерелом інформації про козацьку боротьбу проти польського свавілля і жорстокості. Жінка споконвіку була тією, що оберігає і передає найдорожче в спадок дітям. Саме завдяки таким жінкам українцям вдалось зберегти національну ідентичність.

Образ Мотрони, матері Богдана, поєднує в собі всі якості берегині, захисниці свого роду. У цьому образі І. Ле втілює образ матері-берегині усього українського народу, адже, окрім всеосяжної материнської любові, чільне місце в характеротворенні Мотрони займає

національний складник. Вона зберігає історичну пам'ять, береже віру, оберігає духовні і національні цінності, виховує у сина почуття патріотизму, гордості за свій народ і свій рід. Вона проявляє материнську турботу не лише за долю сина, їй притаманна турбота за воїнів-козаків, за долю народу, краю.

Даючи портретну характеристику героїні, автор зосереджує увагу не на зовнішності, а на якостях характеру, що простежуються через зовнішній вигляд: «На вигляд їй значно менше, аніж мала. Якихось під три десятки літ. Постійне зосередження на своєму плутаному житті, якась застаріла внутрішня боротьба почуттів відбивалась у глибині її карих, завжди добрих і в той же час пойнятих непохитною рішучістю очей. Вона, як засуджена, немов усе життя чекає на слухність, щоб помститися за те несправедне засудження, приглядалась, терпіла, але не склала зброї» [2, с. 12]. У цьому описі є вказівка на рішучість, незламність, силу духу і почуттів Мотрони. Її видали заміж за нелюба, і вона покійно змиралася з цим, однак потай заприсяглася не забувати свого коханого Василя і зберегла почуття до нього. Своїм заміжжям Мотрона врятувала батька і пишалася тим, ніколи не нарікала і не жалілася, що не зазнала любові, була вірною дружиною, гідною поваги. У подружньому житті Мотрона жила для сина: «...та ж любила сина, орла ясноокого. Тою материнською любов'ю жила, за інше щастя малженства забуваючи» [3, с. 18]. Чоловік Мотрони був на службі в польського воєводи, тому вільно говорити про козаків, виявляти своє прихильне ставлення до них жінка не могла. Та вона «ніколи не забувала, що вона дочка бойового козака», тому потай від чоловіка виховувала з сина козака [2, с. 14]. Силу материнських почуттів Мотрони автор демонструє під час відтворення душевних переживань, коли відчайдушна мати намагається врятувати сина з полону. Вона діє, обирає шлях боротьби з обставинами, долею, а не сльози і відчай: «Немилий світ, а жити треба, і знов про долю сина, а не про свою дбати» [3, с. 18]; «В лихові мати кидається, як пес на прив'язі. Хоч і в полум'я» [3, с. 32]. Коли Мотрона отримала відмову в допомозі навіть від Сагайдачного, вона втратила сили суперечити долі. У цей час поруч опинився коханий з юних літ Василь, який знову освідчився їй. Колізія вибору, перед яким постала героїня, полягає в тому, що Мотрона зовсім недавно стала вдовою, а її син опинився в неволі. Притаманний для українського реалізму конфлікт між соціальним та індивідуальним постає для Мотрони в питаннях: оплакувати чоловіка і тужити за сином, як того вимагають усталені норми соціуму, чи дати собі право на особисте щастя? Вибір на користь любові є ознакою романтичної традиції (співіснування реалізму з романтизмом є особливістю українського реалізму ХХ ст.), усе життя проживши так, як потрібно, Мотрона все ж наважується всупереч осуду тих, хто її оточує, спробувати стати щасливою. Варто зауважити, що вона дозволяє собі це особисте щастя лише тоді, коли випробувала всі можливості для порятунку сина, сповна виконавши материнський обов'язок.

Після повернення з полону Богдан засудив вчинок матері. Така позиція героя є свідченням стереотипних уявлень щодо певної соціальної ролі жінки. Традиційно в художньому зображенні образ жінки-матері позбавлений статі. Звабливість, сексуальність материнських образів часто нівелюється письменниками, оскільки акцент робиться на основному призначенні – материнстві. Саме тому і Богдан не може змиритися з правом матері на особисте життя: «Богдан ловив себе на тому, що йому б хотілось відчувати її каяття» [3, с. 399]. Мотрона під впливом нав'язаних соціумом стереотипів також відчуває провину за те, що наважилась удруге вийти заміж і народити ще одного сина. Вона навіть приховує від Богдана існування братика, помітивши, що йому було ніяково при зустрічі з малим Григорієм. У цій колізії простежується гендерна нерівність чоловіків і жінок. Адже дружини Богдана – Ганна Сомко і Ганна Золотаренко – були вдовами, і його це не бентежило, сам ставши вдівцем, скоро одружився знову, а матір свою зрозуміти і пробачити він довго не міг. Зустріч матері і сина після довгої розлуки змальовано автором

дуже хвилююче: «Ноги Богданові обнімала мати, припавши навколішки до них, як прочанин припадає до самотнього явора біля криниці рідного краю...» [3, с. 298]; «Тільки тепер зрозумів, як тяжко було матері ділити себе між обов'язком, материнством та ще дівочим коханням» [3, с. 299]. Ще одна зустріч через десять років розлуки також вказує на силу материнських почуттів і безмежність материнської любові: «На порозі вже стояла мати. Стояла, ледве підтримувана хвилюючою радістю. Бліда, вихворіла, за одвірки трималася, щоб таки встояти для такої зустрічі. Матері ж до останнього подиху життя живуть тією великою силою священного материнства! Устояти б, зустріти на ногах, нехай калатає те невгамовне серце» [4, с. 17].

З усіх жіночих образів, що є в романі «Хмельницький», образ Мотрони Хмельницької створений автором найбільш реалістично, з глибоким психологічним аналізом дій і переживань жінки, прямою авторською характеристикою й опосередкованою характеристикою інших героїв. Образ Мотрони є типовим образом матері-берегині, захисниці роду. Вона виступає носієм історичної пам'яті, берегинею національної ідеї.

Образи дружин гетьмана (Ганни Сомко і Ганни Золотаренко) І. Ле змальовує поверхово. Жіночі образи наявні у творі як щось фонове, у їхньому зображенні майже відсутній психологічний аналіз, їхні характери не розкрито в дії, вчинках, поведінці, не подано прямої авторської характеристики. Оповідь про них обмежується стислою портретною характеристикою й описом певних дій, загалом у романі просто згадується про їхню присутність при певних подіях. Ці жіночі образи не є цілісними, тому їх доречно називати персонажами, а не героїнями.

Ганну Сомко письменник зображує дбайливою матір'ю і люблячою дружиною. Вона та, що тамує біль і створює затишок. У шлюбі з нею Богдан відновлював сили після важкого полону: «Стомився Богдан душею і тілом у неволі... як до спасеного берега пристав до цієї лагідної купецької родини» [3, с. 294]; «...мовчки дивилась на нього закоханими очима. Як потрібна була Богданові та щирість і покора» [3, с. 295]. Ганна Сомко згадується в тих епізодах твору, де йдеться про перебування Б. Хмельницького в Суботіві. Вона, за творчим задумом письменника, є атрибутом родинного затишку: «одвічна краса доброго ладу й гостинності в домі» [3, с. 323]. Ганна уособлює образ дбайливої матері, вірної дружини і хорошої господині. Про ці соціальні ролі жінки І. Ле говорить, але Ганну в цих іпостасях не розкриває. За межею цих понять образ Ганни Сомко також не висвітлюється.

Образ Ганни Золотаренко є уособленням мрії гетьмана про недосяжне кохання. Протягом усього твору Б. Хмельницький згадує її, коли хоче бодай на мить у думках відпочити від тягара воєнних буднів. Він докоряв собі, що в розлуці згадував не дружину – Ганну Сомко, а саме Ганну Золотаренко, та нічого вдіяти з цим не міг. І. Ле використав психологічний прийом заміщення бажаного іншим, схожим у чомусь. У цьому випадку обидві жінки мали одне ім'я. Закохавшись у Ганну Золотаренко, Богдан одружився з Ганною Сомко. Художній образ Ганни Золотаренко цілком схематичний, не розкритий, позбавлений психологізму. Оповідь про неї ведеться майже завжди від третьої особи, це лише згадки про її перебування десь, а не її характеристика. Характер Ганни штрихами виписується протягом усієї дії роману: про неї говорять як про уважну і виважену жінку, хорошу господиню. У кінці твору гетьман таки одружився зі своєю омріяною коханою. І хоча минуло багато років з часу їхньої першої зустрічі, почуття Богдана і Ганни були такими ж сильними: «Пізні меди такі ж солодкі, хоч згубили пахощі першого квітування» [4, с. 489].

Більше уваги І. Ле приділив образу шляхтянки Гелени Чаплинської. Портретна характеристика героїні є стислою, автор змальовує вроду дівчини, даючи опис лише її очей: «Великі, блакитні очі широко розкрила, як з ляку. Довгі, в міру притемнені вії ще не

гнали, а по дитячому блимали, підкреслюючи контраст блакитного ока й чорної рясної брови» [4, с. 68]. Портретний опис Гелени письменник підсилює портретом-враженням: «О-о! – як змова, разом зірвався вигук захоплення» [4, с. 68]; «Іван Сірко аж почервонів, чи то од вина, а чи й з хлоп'ячого захоплення красою юного дівчати» [4, с. 68]. Характер Гелени розкривається з її перших слів у господі Б. Хмельницького. Перед козацьким гуртом вона гордо заявляє, що є полячкою і має шляхетське ім'я. Така поведінка свідчить про вроджений гонор героїні. У романі «Хмельницький» І. Ле стосунки Гелени й Богдана подаються як взаємини вітчима з донькою, про кохання і пристрасть, як у романах «Берестечко» Л. Костенко, «Я, Богдан» П. Загребельного не йдеться. За творчим задумом І. Ле Гелена не планували втечі з Д. Чаплинським, не бажала ставати його дружиною, як у повісті А. Чайковського «Перед зривом», а скорилася долі, розуміючи, що якимось своє життя потрібно влаштувати. Почуття поваги і вдячності Гелени до вітчима підкреслені автором в епізоді, коли вона допомогла Б. Хмельницькому втекти з темниці Д. Чаплинського. Трансформація її образу з вдячної доньки у підступну зрадницю відбувається під впливом кохання до шляхтича Єжи Скшетуського. Автор детально не описує всі її вчинки, на деякі лише натякає, наприклад, на її причетність до смерті Мелашки. У такий спосіб І. Ле, наче стверджує, що вона багато встигла наробити. З усіх українських письменників, хто висвітлював образ Гелени, лише І. Ле змальовує її як польську шпигунку, інтриганку, «підступну кумасю», що викрала в Богдана царську грамоту, напоїла воїнів Нечая перед боєм зі шляхтою. О. Пискун, досліджуючи легенди та історичні дані про Гелену Чаплинську, наводить лише одну згадку про Гелену як про польську шпигунку. Усі інші свідчення стосуються її подружньої зради Б. Хмельницького і крадіжки великої суми грошей, за що Гелену і було страчено [5]. Тому дослідниця вважає, що розповідь про шпигунство Гелени і викрадення таємної кореспонденції гетьмана – це вимисли, які виникли вже після страти жінки. Образ Гелени, поданий І. Ле в романі «Хмельницький», дуже відрізняється від того, як зображують її інші письменники, спільним у всіх творах є її портретна характеристика – небаченої красуні, у яку закохуються і яку бажують усі чоловіки.

Серед українців здавна був поширений принцип національної ендогамії: українці одружувалися з українцями і надзвичайно рідко з представниками інших національностей. Змішаним шлюбом перешкоджали мовні, релігійні чи конфесійні відмінності, норми і традиції звичаєвого права. Вважали, що лише в парі з представником своєї нації можна бути щасливим. В історичних творах про Козаччину письменники свідомо чи підсвідомо дотримувалися принципу національної ендогамії. У першу чергу у художніх творах саме громада засуджувала шлюби українців з представниками інших національностей, а особливо – з іновірцями (наприклад стосунки Андрія Бульбенка з полячкою («Чорна рада» П. Куліша), шлюб Івана Виговського з шляхтянкою Оленою Стеткевич («Гетьман Іван Виговський» І. Нечуя-Левицького), шлюб Богдана Хмельницького з полячкою Геленою Чаплинською («Берестечко» Л. Костенко, «Я, Богдан» П. Загребельного), шлюб українки Оксани і російського боярина Степана («Бояриня» Лесі Українки), стосунки полячки Гелени і козака Богуна («Вогнем і мечем» Г. Сенкевича).

Усі приклади міжнаціональних стосунків і шлюбів у художніх творах про Козацьку добу закінчуються трагічно: хтось із пари гине. Цікавим є той факт, що чоловіків убивають (Андрій Бульбенко, Іван Виговський, Іслам Гірей), а жінки добровільно обирають смерть: дружини-бранки накладають на себе руки, бо не мають змоги повернутися на Батьківщину, а жити з чоловіком, який є ворогом її рідного народу, вже не можуть (самогубство Марусі Богуславки («Маруся Богуславка» П. Куліша), Мальви («Мальви» Р. Іванчука), Закіри («Хмельницький» І. Ле), інші – гинуть на чужині з туги за рідним краєм (образ Оксани з «Боярині» Лесі Українки). В українській літературі поширеним є

сюжет про бранку-українку, яка змушена жити на чужині, значно рідше оповідається про бранок, яких задля розваги брали собі козаки.

І. Ле з художньою майстерністю і глибоким психологізмом розповів про трагедію туркені Закіри, яку 16-річною взяли в полон козаки під Трапезундом. Таких, як вона, козаки брали «нажируватись й кидали або топили, відпливаючи в море» [3, с. 219]. Невільницю від такої долі врятував козацький полковник Олекса Нечай, який привіз її на Січ і одружився з нею. Закіра народила чоловікові двох синів, однак завжди відчувала себе чужинкою і полонянкою. Письменник використав лише одну психологічну деталь, якою майстерно передав становище дружини-невільниці: «Майже втричі молодша за свого мужа, в страху жила, а діставши дозвіл від нього до дітей озиватися своєю мовою – по-мусульманському боготворила мужа за те» [3, с. 218]. Острах навіть говорити рідною мовою і відчуття цілковитої самотності серед чужинців доводили Закіру до відчаю. І хоча чоловік кохав її, а вона кохала його і була йому «вдячна за ласку, таку жадану в її відлюдництві на чужині», Закіра тужила за домом: «Туга за батьківщиною – то велика, благородна сила! Ніщо не зрівняється з нею, нічим не полегшити болів від неї» [3, с. 219]; «А батьківщина як була болючою мрією, так і лишилась. До всього, що мовилось про Туреччину, болісно дослухалась. Про полоняників, які потрапляли до турків, як про платню за своє поневолення, з радістю дізнавалась» [3, с. 219]. Автор підкреслює відчай бранки, використовуючи психологічний прийом, з допомогою якого Закіра ховається від болісного для неї сприйняття дійсності, тамуючи свою тугу чужим полоном: «кожен їхній полоняник був платнею за дні й роки її неволі» [3, с. 219]. Найбільш гідною ціною за свою неволю туркеня вважала полон Б. Хмельницького. Урешті, коли Закіра дізналась про втечу Богдана з Туреччини, вона не витримала і наклала на себе руки, дозволивши гадюці вжалити себе. Помирала зі словами про свій край. Образ Закіри є втіленням національної вірності. В Україні вона мала те, про що мріє кожна жінка: коханого чоловіка, двох синів, свій дім. Закіра могла б жити щасливо, якби не гостре відчуття національної ідентичності, усвідомлення себе турчанкою. Незламна любов до Батьківщини не дала їй можливості прийняти українській дім замість рідного, тому вона і гине. Автор утверджує думку, що кохання замало, щоб подолати національні відмінності. Отже, принцип національної ендогамії підтверджено і в романі «Хмельницький» І. Ле.

У трилогії «Хмельницький» І. Ле подано детальну характеристику образу матері-берегині, поверхово змальовано образи дружин гетьмана Ганни Сомко та Ганни Золотаренко. При характеротворенні образу Гелени Чаплинської автор сміливо скористався художнім вимислом, який суперечить історичним даним про постать цієї жінки. Під час творення образу дружини-бранки Закіри автор значну увагу приділив психологічному аналізу характеру жінки, розв'язка її сюжетної лінії відповідає традиційній (трагічній) моделі шлюбу між представниками різних націй в українській літературі про Козаччину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гунько О. Іван Ле був антиукраїнським письменником / Олександр Гунько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/history-newspaper/_ivan-le-buv-antiukrayinski-m-pismennikom/332526
2. Ле І. Хмельницький : історичний роман : у трьох книгах / Іван Леонтійович Ле. – К. : Дніпро, 1969. – Кн.1. – 453 с.
3. Ле І. Хмельницький : історичний роман : у трьох книгах / Іван Леонтійович Ле. – К. : Дніпро, 1969. – Кн.2. – 414 с.
4. Ле І. Хмельницький : історичний роман : у трьох книгах / Іван Леонтійович Ле. – К. : Дніпро, 1969. – Кн.3. – 492 с.

5. Пискун О. Гелена Чаплинська: міфи та реальність / Ольга Пискун [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/17599/15-Piskun.pdf?sequence=1>

REFERENCES

1. Hunko, A. Ivan Le was anti-Ukrainian writer, Ivan Le buv antuukrainskym pysmennykom, available at : http://gazeta.ua/articles/history-newspaper/_ivan-le-buv-antiukrayinski-m-pismennikom/332,526
2. Le, I. (1969) Khmelnytskyi : the historical novel : in three books, Khmelnytskyi : istorychnyi roman : u triokh knyhakh, Book 1, Dnipro, Kyiv, Ukraine.
3. Le, I. (1969) Khmelnytskyi : the historical novel : in three books, Khmelnytskyi : istorychnyi roman : u triokh knyhakh, Book 2, Dnipro, Kyiv, Ukraine.
4. Le, I. (1969) Khmelnytskyi : the historical novel : in three books, Khmelnytskyi : istorychnyi roman : u triokh knyhakh, Book 3, Dnipro, Kyiv, Ukraine.
5. Piskun, O. Helena Chaplynska: myths and reality, Helena Chaplynska : mif ta realnist, available at : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/17599/15-Piskun.pdf?sequence=1>

УДК 821.161.2 – 3.09 В. Кулаковський

ПРИГОДНИЦТВО ЯК ЖАНРОВА ОСОБЛИВІСТЬ ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ ВІТАЛІЯ КУЛАКОВСЬКОГО «ІВАН СІРКО»

Ющенко Л.О., аспірант

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
бульвар Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна*

lud.ucsh78@gmail.com

У статті аналізуються пригодницькі елементи як жанрово-визначальні ознаки історичного роману В. Кулаковського «Іван Сірко». Основну увагу зосереджено на таких його особливостях, як наявність конфлікту, що зводиться до подолання героєм певних випробувань і перешкод, пов'язаних із внутрішніми (особистими) та зовнішніми (суспільними) проблемами; любовних «трикутників», які межують із інтригами і несподіванками; мотивів викрадення, втечі, перевдягання, зустрічі (розлуки); хронотопу дороги; топосу шинку, образу скарбу та ін.

Ключові слова: жанровий різновид, історичний роман, історико-пригодницький роман, пригодницькі елементи, протагоніст.

ПРИКЛЮЧЕНЧЕСТВО КАК ЖАНРОВАЯ ОСОБЕННОСТЬ ИСТОРИЧЕСКОГО РОМАНА ВИТАЛИЯ КУЛАКОВСКОГО «ИВАН СИРКО»

Ющенко Л. А.

*Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого,
бульвар Шевченко, 81, г. Черкассы, Украина*

В статье анализируются приключенческие элементы как жанрово-определяющие признаки исторического романа В. Кулаковского «Иван Сирко». Главное внимание сосредоточено на таких его особенностях, как наличие конфликта, который сводится к преодолению героем определенных испытаний и препятствий, связанных с внутренними (личными) и внешними (общественными) проблемами; любовных «треугольников», граничащих с интригами и неожиданностями; мотивов похищения, побега, переодевания, встречи (разлуки); хронотопа дороги; топоса шинка, образа клада и др.

Ключевые слова: жанровая разновидность, исторический роман, историко-приключенческий роман, приключенческие элементы, протагонист.